

(“Настав двадцятий вік ужасний”) вже є скоріше жанровою трансформацією псалми, що наближається до кітчевих новотворень. Приклад другий (“Христос з учениками”) важко поєднати саме з періодом Першої світової війни, тим більше, що схожі тексти зустрічались вже в дореволюційній пресі (наприклад, в записках О. Малинки).

Додаткових пояснень також потребує теза автора про те, що здавна в українському кобзарстві існувало дві виконавські школи: чернігівська і “заснована від харківських кобзарів *зінківська школа*” (С. 164—165). Щодо секретів гри на інструменті важко сперечатися з Костем Черемським, який “сам грає блискуче на рівні, наближеному до рівня гри Гната Хоткевича” (за висловом М. Хая). Але чому автор не визнає Полтавської школи? Як узгодити його сумніви щодо її існування із свідченням видатних фольклористів Ф. Колесси, С. Грици, М. Гримич?

Питання регіональної класифікації кобзарської традиції досить проблематичне і ще недостатньо вивчене. Існують свідчення про наявність і Чернігівської школи, і Харківської, і Полтавської, і Київської та ін. (під поняттям “школа”, звісно, слід мати на увазі не тільки місце народження кобзарів та спосіб гри на інструменті). Але навіть загальновідома література з цього питання не названа в публікації К. Черемського. Немає жодного посилання на фундаторів вітчизняного кобзарознавства М. Лисенка, Ф. Колессу, С. Грицу, М. Гримич та ін. Відсутність бібліографії як такої наводить на думку про неповне володіння матеріалами та про недостатню наукову обізнаність автора з ґрунтовною кобзарознавчою наукою (чи її ігнорування).

Отже, враховуючи вищесказане, підведемо деякі підсумки щодо значення даного видання та його особливостей.

1. Чітке, конкретне визначення наукової проблематики, її своєчасність, гостра актуальність, новаторський сенс.

2. Переважання історичних аспектів дослідження, що стверджує його підназву і мету (історія нищення кобзарства).

3. Логічність та цілеспрямованість у викладі матеріалу, оригінальність структурної будови книжки (наявність своєрідного “круглого столу” — розділу “Кобзарська катедра”).

4. Величезний обсяг опрацьованих архівних матеріалів, використання маловідомої унікальної документальної бази.

5. Висвітлення явища традиційного кобзарства в контексті складної і подекуди малодоступної ще і досі історичної епохи (20—40-х років ХХ ст.).

6. Прекрасний добір ілюстрацій у вигляді фотографій, документів, пісенних текстів, віршів тощо.

7. Широкий огляд сучасного кобзарства (вторинне реставрування автентичної кобзарської традиції).

Все це характеризує нову публікацію як вагомий внесок у дослідження української традиційної культури.

Олена БОГДАНОВА

¹ Koponenko N. Ukrainian minstrels...and the blind shall sing. M. E. Sharpe. Armonk, New York, England, 1998.

² Черемський К. “Повернення традиції” / Харків. — Центр Леся Курбаса, 1999.

³ Грица С. Й. Украинская песенная эпика. М., 1990. — С. 54.

⁴ Детальніше про усний статут, т. зв. “Устиянські книги” див. в статті Гримич М. “Виконавці українських дум” // Родовід. — 1992. — Число 3. — С. 15—20.

⁵ Нолл В. Моральний авторитет та суспільна роль сліпих бардів в Україні // Родовід. — 1993. — Число 6. — С. 16.

ПРАЦЯ ПРО УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОГРАФА СВІТОВОЇ СЛАВИ

Франко Оксана. Федір Кіндратович Вовк (1847—1918)

Редактор Марко Антонович

Нью-Йорк: ВУАН, 1997. — 382 с.

Структурно книжка “Федір Кіндратович Вовк (1847—1918)” видана Українською Вільною Академією наук у Сполучених Штатах Америки до 150-ліття від дня народження вченого під редакцією її президента Марка Антоновича складається з монографічного дослідження Оксани Франко “Федір Вовк” (237 с.), до якого додана бібліографія праць (69 с.) та спогадів його дітей

(46 с.). Книга має солідний науково-довідковий апарат (19 с.).

Бібліографія праць Ф. Вовка, складена його дочкою Галиною, видана у 1929 році в Києві. М. Антонович та О. Франко поповнили її основними позиціями і довели до 1990 р. Яскраві спогади дітей (Галини і Юрія) поживляють дослідження і Федір Вовк постає перед нами не тільки як кабінет-

тний вчений, а й жива людина та громадянин. Книга є першою в українській історіографії ґрунтовною узагальнюючою працею про видатного вченого і громадського діяча.

Постать Федора Вовка одна з найпомітніших в українській етнографії. Разом з тим реальна ситуація така, що його спадщина до цього часу залишалася ще мало дослідженою. Це результат майже 70-річної її заборони, бо основні постулати Федора Вовка не вписувались в тоталітарні догми радянської режимної системи. Основна тема Федора Вовка — єдність, духовна соборність українського народу. Цю тему автор дослідження О. Франко вдало проводить і обґрунтовує невідомими і маловідомими архівними документами та проаналізованими нею працями вченого. Концепції загальнонаціональної єдності пронизують основні праці Федора Вовка. Вони не втратили наукового значення й тепер.

Автор дослідження О. Франко зуміла аналітично простежити еволюцію поглядів вченого (від впливів західноєвропейських соціальних теорій у молоді роки — до державотворчих останнього періоду його життя). Ці погляди відбилися і на його наукових працях, які доводять і обґрунтовують право українського народу на самостійне існування як повноправного народу серед інших народів світу.

О. Франко вперше написала наукову біографію Ф. Вовка, висвітлила невідомі та ма-

ловідомі факти його життєпису, проаналізувала наукову спадщину вченого. Праця написана на високому науковому рівні, з використанням ґрунтовної джерельної бази та методичної літератури. Дослідження ґрунтується на невідомих та маловідомих архівних матеріалах, виявлених О. Франко в Києві, Санкт-Петербурзі, Парижі, Львові, Одесі та інших містах.

Головна увага приділена аналізу етнографічної спадщини вченого, зокрема його праці “Етнографічні особливості українського народу”, в якій він характеризує побутові та духовні риси українців від Карпат до Слобожанщини і від Чернігівщини до Кубані.

О. Франко висвітлює діяльність Ф. Вовка не тільки як етнографа, але як вченого широкого профілю: палеоетнолога, антрополога, музеєзнавця, видавця, літературного критика і мистецтвознавця та видатного громадсько-політичного діяча.

Дослідження ілюстроване рідкісними, переважно неопублікованими фотографіями, зокрема вперше публікується кольорова світлина з портрета Ф. Вовка, роботи І. Труша. Оригінал знаходиться в ЛМЕНП.

Книга видана на найвищому поліграфічному рівні та поширюється як в Україні, так і в діаспорі. Побажаємо авторові подальших успіхів в опануванні наукової і практичної спадщини Федора Вовка.

Львів

Роман КИРЧІВ

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЕВООБРОБНИЦТВА

Шевченко Є. І. Народна деревообробка в Україні.
Словник народної термінології

К.: Артанія, 1997. — 262 с.

Крім своєї беззаперечної фактографічної цінності, ця книга віддзеркалює якісні зміни в зацікавленні спадщиною народного мистецтва майстрів-практиків. Компенсуючи бідність української народознавчої літератури, в якій оригінальні дослідницькі праці часом губляться в масі вторинних компіляцій, журналістських есе, умоглядних висновків, дедалі більше практиків самі стають дослідниками, прагнучи самотужки дістати відповіді на питання, що їх цікавлять.

Звернення Є. І. Шевченка до термінологічного мовлення традиційного ремесла не є випадковим. Ця частина нашого культурного надбання ще на початку ХХ ст. привернула пильну увагу дослідників. Після тлумачного словника народної технічної терміно-

логії В. І. Василенка (Харків, 1902. — 80 с.) опубліковано десятки переважно лінгвістичних праць на цю тему.

В міру нагромадження та аналізу надзвичайно цікавого матеріалу (на жаль, здебільшого друкованого в малотиражних вузькофахових виданнях і відтак недоступних широкому читачеві), все більш очевидно поставала необхідність якомога ширшого його залучення до вирішення найрізноманітніших проблем народознавства. Бо народна термінологія розкриває спосіб мислення майстра, розуміння ним не тільки технічних, а й естетичних, світоглядних складових творчого процесу.

За останні роки з'явилася низка праць уже не тільки лінгвістів, а й етнографів, мистецтвознавців, які розглядають українську тра-